

شعر هیئت

محمدرضا سنگری

خلیفا
عبدعزیز

۱۳۹۵

سرشناسه: سنگری، محمدرضا، ۱۳۳۳ -
 عنوان و نام پدیدآور: شعر هیئت / محمدرضا سنگری
 مشخصات نشر: تهران: خیمه، ۱۳۹۵.
 مشخصات ظاهری: ۱۵۲ ص؛ ۱۳/۵×۲۱/۵ س.م.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۵۴-۵۴-۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: کتابنامه.
 موضوع: شعر مذهبی فارسی -- تاریخ و نقد
 موضوع: عاشورا -- شعر -- تاریخ و نقد
 موضوع: مرثیه و مرثیه سرایی -- تاریخ
 ۱. بندی کنگره: ۱۳۹۵ ش ۹ س / PIR۲۵۴۸
 رده بندی دیویی: ۸۱۰/۰۰۹
 شماره کتابشناسی ملی: ۴۱۶۷۵۴۹

تشیه بحث
 خیمه

شعر هیئت محمدرضا سنگری

ویراستار: محمدرضا وحیدزاده
 نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۵
 شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۵۴-۵۴-۸
 صندوق پستی: ۱۹۴۱-۱۵۱۸۱۵

هرگونه استفاده از مطالب کتاب، منوط به اجازه‌ی کتبی ناشر است.
www.nshrekheime.ir

فهرست

۷ • مقدمه

۹ • فصل اول / جستاری شعر هیئت

۱۱ • مقدمه

۱۳ • شعر آیینی

۱۴ • شعر دینی

۱۵ • آیین‌ها و شعر آیینی

۱۷ • هیئت و شعر هیئت

۱۹ • شعر هیئت

۲۱ • شعر در هیئت

۲۴ • شعر برای هیئت

۲۵ • فصل دوم / سیر تحول و تطور در شعر هیئت

۲۷ • سابقه شعر هیئت

۳۳ • سیر تحول شعر هیئت از منظر درون‌مایه

۳۳ • سوگ و مرثیه؛ مظلوم‌ستایی و ظالم‌ستیزی

۳۴ • سوگ و مرثیه، ساختارهای نو، تحریف و اسطوره

۵۳ • فصل سوم / ویژگی‌های شعر هیئت

۵۵ • خیال در شعر هیئت

۶۶ • عنصر زبان در شعر هیئت

۶۶ • موسیقی و لحن

۶۸ • جغرافیا، گویش و لهجه محلی

۶۸ • مدحیت تاریخی

۷۱ • شکار ساختار در شعر هیئت

۷۶ • موسیقی درون شعر هیئت

۷۷ • موسیقی بیرونی شعر هیئت

۷۸ • موسیقی درونی شعر هیئت (تناسب‌های آوایی)

۷۹ • اندیشه و درون‌مایه در شعر هیئت

۸۴ • سیر تحول درون‌مایه شعر هیئت

۸۵ • سوگ و مرثیه

۱۰۸ • سرسروده‌ها و مولودی‌ها

۱۱۵ • شعر عاشقانه عارفانه هیئت

۱۱۶ • نیایش‌ها و تحمیدیه‌ها (نیایش و پرستش)

۱۲۴ • سروده‌های وعظی و تعلیم و تربیتی (حکمی و تربیتی)

۱۲۹ • شعر سیاسی اجتماعی هیئت

۱۴۴ • آسیب‌شناسی محتوا و درون‌مایه شعر هیئت

۱۴۹ • منابع

مقدمه

از ساحت‌ها و قلمروهای شعر آیینی، هیچ ساحتی از منظر زیبایی و البته حضور در مجامع مردمی، هم‌اندازه و هم‌تراز شعر هیئت نبوده و نیست. در روزگار ما، به سبب گسترش هیئت‌های مذهبی، اقبال و استقبال به این گونه سروده‌ها افزون‌تر شده است و همین بسیاری شاعران شاخص را به این عرصه‌ی فراخ کشانده است.

شعر هیئت، پیش از این به عنوان یکی از گونه‌ها و شاخه‌های معدودی و آیینی تبیین و تحلیل نشده بود و نخستین بار «بنیاد دعبل خزاعی»^۱ به‌دار طرح علمی و تخصصی این مقوله شد. آنچه پیش روی شما خواننده‌ی فرهیخته قرار گرفته است، ره‌آورد جلسات و مقالات عرضه‌شده در نشست‌های علمی در آن بنیاد است.

این کتاب در سه فصل جداگانه به محورهای چپستی، سیر تحول و

تطور و ویژگی های شعر هیئت می پردازد تا با ارایه تصویری روشن از این گونه شعری، مخاطب را با ابعاد، دقایق و ظرایف آن آشناتر سازد. تردیدی نیست که به سبب پویایی، زبایی و وسعت این حوزه و جایگاه و پایگاه مردمی آن، همچنان باب پژوهش در این حوزه مفتوح است و صاحب نظران می توانند و باید از مناظر و چشم اندازهای گونه گون به بررسی و تبیین و نقد آن پردازند تا راهی روشن تر و بی غبارتر فراروی بهره گیرندگان و آفرینندگان این گونه شعری باشد. کافی است گستره زمانی شعر هیئت - تقریباً عمده ایام سال - و گستره موضوعی شعر نیایشی، وعظی و شعر ستایش نبوی، علوی، فاطمی، عاشورایی، مهدوی را فرا ذهن و چشم آوریم تا دست کاوش در این زمینه عمیق تر و ملموس تر باشد. جز این، نمی توان انکار کرد که سروده های هیئت در طول سال با بیشترین مخاطب (رسانه های مکتوب و شنیداری) مواجه اند و تأثیر ژرفی که بر جان و جهان مخاطب ها می گذارند هرگز قابل انکار نیست.

نشر خیمه را صمیمانه سپاس که بهید چادر این اثر را فراهم آوردند تا صاحب نظران و اندیشه وران، با نقد و نظر راه نشان قلم و قدم زدن در این راه، آینده شعر هیئت را بایسته تر و شایسته تر رقم زنند و عتلا و ارتقا و پایش و پالایش این ساحت شعری را سبب شوند.

توفیق رفیق لحظه های تان

محمد رضا سنگری

۹۴/۱۰/۱